

Hundra dagar med Trump – och sedan?

I denna artikelsamling ingår fem artiklar som behandlar Trumps första tid som USA:s 47:e president. Under denna tumultartade tid har Trump utfärdat många stora och små dekret, vars konsekvenser ibland är uppenbara och ibland är svårare att följa upp: Massdeportation av invandrare, handelskrig, hot om att annektera Grönland och Kanada, stöd till Israels krig i Gaza, lämnat WHO och Parisavtalet, kraftiga nedskärningar eller stängning av federala myndigheter (som utbildningsdepartementet), inskränkningar av sjukvårdsförsäkringen ("Obamacare"), åtgärder för att begränsa universitetens oberoende m m.

Artiklarna nedan tar upp flera sådana frågor, men diskuterar även vilka långsiktiga konsekvenser som Trumps maktinnehav riskerar att få. Trumps olika utspel är ofta inte särskilt genomtänkta och drabbar ofta de amerikanska intressen som Trump säger sig värna, men de ingår i en strategi som går ut på att undergräva de demokratiska institutioner och rättigheter och omvandla USA till en stat som styrs av en maktfullkomlig president omgiven av jägare och med stöd av superrika oligarker.

Trump agerar givetvis inte i ett vakuum, utan hans maktutövning underlättas av flera viktiga faktorer:

- Senaten och kongressen kontrolleras av Trump-anhängare, många av dem knutna till MAGA-rörelsen.
- Högsta domstolen domineras av en majoritet konservativa domare som Trump tillsatte under sin första presidentperiod.
- Trump omger sig med personer där kriteriet inte är kompetens, utan lojalitet till honom personligen (det lyckades inte under första presidentperioden). Ett exempel på detta är vicepresidenten Vance – se de två avslutande artiklarna nedan.

Innehåll

Trump's tullar har drabbat USA på sätt som ingen fiende kunde ha gjort	2
Efter 100 dagar fäktar Donald Trump vilt med armarna.....	4
Trump och Amerika: Hundra dagar i fascismens väntrum	8
Härdföra ideologer bidrar sin tid bakom Trump	9
Trump ger USA:s arbetare förförisk dröm om att återskapa en svunnen storhetstid	17
Lästips	23

Trumps tullar har drabbat USA på sätt som ingen fiende kunde ha gjort

Branko Marcetic: *Jacobin magazine*, 25 april 2025.

I historien är en stormakts självförvållade slag ofta mer ödesdiga än slag från fienden. Den brittiska invasionen av Egypten 1956 och landets därav följande motgång, reträtt, förnedring och prestigeförlust kom att betraktas som ett självmål som definitivt satte p för Storbritanniens anspråk på att vara ett globalt imperium.

Donald Trumps plötsliga förklaring av handelskrig mot Kina, och senare snabba reträtt från det, kan komma att bli ihågkommet på samma sätt: ett inte framtvingat misstag som förstärker förfallet för den av en enda makt dominerade unipolära världsordningen och förebådar övergången till något nytt.

Trump-administrationens uttalade mål att hämta tillbaka jobb som åratals företagsfrämjande frihandelsavtal hade skickat ut ur landet och återupprätta USA:s industriella bas är tilltalande och enligt många förmenande nödvändiga. Det var trots allt bara några år sedan USA tvingades förlita sig på luftbroar av livsnödvändiga medicinska förnödenheter från sin ledande rival för att brottas med en pandemi.

Men det sätt på vilket Trump har infört tullarna, och beslutet att omvandla detta projekt till en tuppfäktning om det internationella herraväldet, kan ha gjort precis den sorts skada på synen på USA:s styrka som presidenten försökte undvika.

I den mån Trump-administrationen hade en sammanhängande uppsättning mål i sina ständigt föränderliga rättfärdiganden av tullarna, så avsåg de inte bara att få igång processen att hämta hem tillverkning till USA, utan också tvinga länder att omförhandla sina handelsvillkor på ett sätt som var mer gynnsamt för USA, och på ett bredare plan isolera och sätta press på ett Kina på uppgång som tävlar om det internationella ledarskapet. Det sistnämnda sades vara det som Trumps tjänstemän hade diskuterat i två veckor efter tillkännagivandet av tullarna, och resonerat att de flesta av världens länder, inklusive Kina, skulle drabbas av en så kraftig ekonomisk chock av att inte kunna sälja sin export till USA:s stora befolkning av stor-konsumerande konsumenter, att de helt enkelt skulle vika ner sig och gå med på allt som Trump ville.

Hittills har inget av det fungerat.

Tullarnas heltäckande, nyckfulla och ofta meningslösa karaktär har, långt från att visa tecken på att få fart på den långa processen att hämta hem industrijobb, i själva verket visat sig vara ett stort hinder för detta projekt, samtidigt som det fått tillverkare att avveckla jobb eller dra ner på sina planer och mer allmänt slungat in hela den amerikanska ekonomin i osäkerhet. Detta nådde en höjdpunkt med den massiva försäljningen av amerikanska statsobligationer tidigare denna månad som för en kort stund hotade att få hela det amerikanska finanssystemet att falla samman.

De utlovade omförhandlade handelsavtalen, som Trump först hävdade inte var något mål med tullarna innan han gjorde helt om och hävdade att de visst var det, har inte heller blivit verklighet. Efter tre veckor har USA fortfarande inte undertecknat ett enda av de ”90 avtal på 90 dagar” som hans handelsrådgivare utlovade, eftersom de andra ländernas förbryllade tjänstemän inte kan vara säkra på att Trump kommer att hålla något de skriver under, alltmedan de under förhandlingarna ibland har upptäckt att de amerikanska tjänstemännen inte ens verkar veta vad de egentligen vill.

Men det är det sista målet, att trycka dit Kina, som införandet av tullar har skadat mest, åtminstone på symbolisk nivå, i synen på USA:s styrka.

Trump inledde kraftmätningen offentligt och skrävlade öppet – ”Kina måste sluta ett avtal med oss” men ”vi behöver inte sluta ett avtal med dem”, samtidigt som hans tjänstemän hävdade att presidenten ”har en ryggrad av stål och kommer inte att knäckas” – och insisterade på att den kinesiska premiärministern Xi Jinping skulle tvingas anhålla om ett samtal med honom. Men sedan dess har Trump tvingats slå till reträtt.

Mer i det tysta har Trump skickat obesvarade förslag till Beijing att Xi ska ringa till Vita huset, och samtidigt utfärdat undantag efter undantag på sina tullar, och nu slutligen medgivit att de så småningom skulle minska ”avsevärt”, och till och med offentligt åberopat framsteg i samtalen om handelsavtal, något som både kinesiska tjänstemän och hans egen finansminister säger inte har hänt.

Nu ställs Trump vid skampålen i den inhemska pressen för att ha förlorat det chickenrace han valde att inleda – och inte bara i progressiva media.

”Kina synade Trumps bluff och verkar ha vunnit denna omgång”, skrev den högerorienterade *Wall Street Journals* redaktion den 23 april, och beskrev situationens ”bistra verklighet”. Andra företags- och högerorienterade TV-stationer har på liknande sätt uttryckligen beskrivit det som att Trump ”blinkade” under kraftmätningen.

Det är lätt att inse varför han gjorde det. Även om tullarna har orsakat ekonomiska problem i Kina, så har det inte varit i närheten av det kaos som amerikaner utsätts för.

Internationella Valutafonden har skrivit ner den förväntade tillväxten för båda, men det är USA som får den värsta smällen. Årets amerikanska tillväxt (1,8%) förväntas fortfarande vara mindre än hälften av Kinas (4%). Förutsägelse om en amerikansk ekonomisk kris är nu utbredda. Trump har också mött en parad av direktörer, donatorer eller båda som klagat på tullarnas inverkan på deras räkenskaper, ett problem som Xi Jinping inte har i det auktoritära kinesiska systemet.

Men enligt uppgift var den verkliga utlösaren Kinas svar att begränsa exporten av sällsynta jordmetaller och andra mineraler som är avgörande beståndsdelar i försörjningskedjan för ett oräkneligt antal produkter som är livsviktiga för industrin. När det kommer till kritan har Trump på ett ytterst offentligt sätt mest lyckats visa att USA för tillfället behöver Kinas export mycket mer än Kina behöver den massiva amerikanska konsumentmarknaden.

Inte heller har målet att dra loss resten av världen från Kina lyckats. Beijing slöt inte bara omgående avtal med Vietnam, en central ömsesidig handelspartner som sitter i kläm i mitten, utan till och med nära amerikanska allierade har vägrat att välja sida.

EU sitter i samtal om att avsluta sanktionerna mot kinesiska tjänstemän och avskaffa tullarna på kinesiska elbilar – en del av det EU-tjänstemän har kallat ”en utsträckt hand” från Bryssel, som nu rör sig ”på ett mer balanserat sätt” efter att i åratal ha följt Washington i en mer Kina-fientlig riktning – medan Japan är ovilligt att skada sin egen ekonomi, och öppet har avvisat tanken att minska sin handel med landet, och därmed undergräver administrationens uppenbara plan att förhandla fram en rad individuella handelsavtal med allierade innan man ”närmar sig Kina som grupp”. Detta är särskilt nedslående, eftersom Vita huset inte heller har lyckat få till stånd något avtal med Japan, som de hoppades skulle vara den första länk som brast.

Med andra ord har Trump ofrivilligt inte bara visat hur mycket USA är beroende av Kina. Han visade också att andra viktiga länder var lika beroende, och avslöjade samtidigt hur klart begränsad Washingtons förmåga är att få till och med sina allierade att göra vad de vill.

Inget av detta hade behövt hända. Trump kunde haft ett mer strategiskt, balanserat och riktat förhållningssätt till tullarna som skulle ha hjälpt USA att långsamt närma sig sina uppgivna mål utan att orsaka kaos hemma, stöta bort hela världen, och snärja sig i en pinsam reträtt.

Hur skulle det ha sett ut? Det skulle ha krävt en varsam diplomati med de amerikanska allierade och länder som var klämda i mitten, fördjupa relationerna, kanske till och med få till stånd gynnsamma handelsavtal med dem, och under tiden göra USA mindre beroende av Kina och samtidigt hjälpa till att dra bort dessa länder från landet – istället för att förolämpa och försöka köra med dem.

Det skulle ha inneburit riktade tullar mot bara vissa kinesiska exportvaror, tillsammans med den sorts stora regeringsinvesteringar inom den amerikanska industrin som fick ett starkt stöd från båda partierna under Joe Biden, och en politik för att dra till sig de arbetare som dessa industrier behöver. Allt detta skulle ha givit USA tid att göra omvandlingen – inte omedelbara, generella tullar på allt som Kina säljer till amerikaner, avveckling av Bidens industriinvesteringar, och en invandringspolitik som skrämmar bort hela världen från att resa till USA, för att inte tala om att slå sig ner här.

Och i slutändan skulle det ha varit att överge politiken om USA:s överhöghet och alla de elitistiska kulturella sjukdomar som följer av den, och som har visat sig vara så katastrofala för vanliga amerikaner, för att inte nämna de många miljoner utlänningar som påverkas. Det skulle ha varit att behandla den amerikanska industrins återupplivande och en förbättring av de amerikanska arbetarnas liv som något gott och ett mål i sig själv, inte som ett schackdrag för att vinna en till stor del symbolisk global kraftmätning – som bara utgör en fara för amerikanerna och nu hotar att göra dem fattigare.

Ironiskt nog skulle ett mer välmående och omtyckt USA med en fungerande välfärdsstat och en glad, optimistisk befolkning hursomhelst befinna sig i en bättre ställning att ”vinna framtiden” mot ett land som Kina, vilket säkert är Trumps mål. Genom att istället ta till hot, hårda ord och andra hårdhänta åtgärder har Trump istället målat in sig i ett jobbigt hörn, något som har gått hårt åt synen på USA:s styrka på världsarenan. Trump kan mycket väl bli som den som höll så hårt i det han mest värnade om att det gick sönder i hans händer.

Översättning: Göran Källqvist.

Efter 100 dagar fäktar Donald Trump vilt med armarna

Branko Marcetic: *Jacobin magazine*, 30 april 2025.

Precis som med många presidenter, beror en utvärdering av Donald Trumps första 100 dagar av hans andra presidentperiod helt på hur allvarligt man tar hans retorik. Vad gäller Trump finns det påstådda mål som har hörts under kampanjen, i offentliga anmärkningar och i pressmeddelanden och andra officiella kommunikéer. Och sedan finns det mål som drivs av olika ideologer och profitörer som har hakat på hans presidentskap för att främja sina egna favoritintressen.

Åtminstone till stilen har Trumps första 100 dagar varit det aggressiva, kraftfulla spektakel som han lovade att det skulle bli. Han har utövat sin verkställande makt på ett sätt och i en omfattning som är utan motstycke, och har varit föga bekymras om normer, traditioner eller, ofta, juridiska begränsningar, och har medvetet testat gränserna för vad det amerikanska politiska systemet kommer låta en person göra.

I detta avseende har Trump överträffat Joe Bidens presidentskap – som på sin tid framställdes som en ny och kreativ Franklin Roosevelt-liknande skur av presidenthandlingar under en nationell kris – och har visat hur en militant ledare som är villig att vidta drastiska åtgärder för att nå sina ideologiska mål faktiskt ser ut. Beroende på hur man räknar, undertecknade Biden antingen 42 exekutiva ordrar under sina första 100 dagar, eller fler än 60. Båda siffrorna är bara en bråkdel av de 137 exekutiva dekret som Trump hittills har undertecknat, en takt på mer än en per dag.

Oavsett ens ståndpunkt har en del av Trumps trots mot normer och institutioner varit oacceptabelt auktoritära och farliga. Hans inriktning på olika politiska motståndare och oliktankande, hans deporteringar av lagenliga amerikanska invånare, hans trots mot domstolsordrar och hot mot, och nu till och med arrestering av, domare. Men en del av dem – som att snabbt och ensidigt agera för att avsluta program och myndigheter, införa genomgripande tullar, eller vägra att spendera de fonder som kongressen har beviljat, och se var domstolarna hamnar om varje handling – är bara radikala försök att tänja de politiska gränserna på ett sätt som inte är olik tidigare president, bara att de i detta fall används för politiska mål som är osmakliga och till och med förödande.

Trump har helt riktigt resonerat att de första två åren är då presidenten har störst manöverutrymme. Och han har gjort allt detta med hjälp av en ”översvämningstrategi”, en ständig spärrelad av ofta kontroversiella åtgärder utan tanke på institutionell kritik och den allmänna opinionen, något som har gjort det svårt för motståndarna att få ihop ett effektivt svar och gjort det möjligt för långtgående åtgärder att slippa igenom relativt omärkligt. Trump har visat precis hur konservativt Biden-administrationens förhållningssätt var.

Frånsett när det gällde USA:s utrikespolitik, där han glatt och upprepade gånger bröt mot lagen och USA:s konstitution, var Biden obenägen att använda och töja på den verkställande makten på sätt som liknade Trumps tillvägagångssätt för att faktiskt göra amerikaners liv bättre. Trots att han hade lagstadgad makt att ge alla medborgare i landet tillgång till Medicare under en pandemi övervägde han det inte ens. Han förblev alltför mycket av en institutionalist för att driva på för en reform av Högsta domstolen, utom som ett desperat utspel i sista minuten för att rädda sin kandidatur. Han vägrade avvisa senatens beslut för att höja arbetarnas löner, en ”norm” som republikanerna upprepade gånger har brutit mot, både före och nu efter detta beslut. Och det krävdes enorma ansträngningar och tryck för att få honom att bara kämpa för ett förbud mot vräkningar eller försöka efterskänka skulder på studentlån.

Det som såg ut som presidentens maktlöshet under Biden var den tidigare presidentens val. Precis som under sin första presidentperiod har Trump på sina första 100 dagar snabbt skrotat diskussionen att presidentskapet är en maktlös befattning, en diskussion som på något mystiskt sätt bara dyker upp när en demokrat sitter i Vita huset.

Inte mycket att visa upp

Den stora frågan för Trump är, vad har allt detta inneburit? Om vi tar de mål som presidenten och hans allierade på allvar har skisserat – att hålla USA:s skuld regeringsslöseri i schack, sänka priserna, få slut på krigen, återupprätta USA:s inhemska industri för att stärka de ”bortglömda” amerikanerna, och återställa USA:s ”storhet” på världsscenen – så har resultaten hittills varit svaga.

Elon Musks Department of Government Efficiency (Doge) har misslyckats ömkligt att verkligen minska utgifterna eller faktiskt hitta slöseri. I själva verket har USA:s utgifter ökat från förra året, och Doge har bara skurit ner en bråkdel av det han först hade lovat, och bara gjort vad som generöst kan kallas ett hack i USA:s skuldberg. Dessutom har besparingarna

mer eller mindre upphävt av kostnaderna bara för att genomföra alla massavskedanden. Istället har Doge blivit ett verktyg för miljardärens och jättedonatörens egna affärer, för att undanröja tillsynsmyndigheter som han hade drabbat samman med, befria sig själv från statliga böter och öppna möjligheter till federala kontrakt för sina företag.

I en del fall *ökar* faktiskt Trump slöseriet och bedrägerierna mot de federala utgifterna. Presidenten planerar att för första gången öka Pentagons okänt slösaktiga budget till över en biljon dollar. Han höjer regeringens betalningar för programmet Medicare Advantage dramatiskt, ett program som i årtal har utsatts för omfattande bedrägerier av privata försäkringsbolag som betraktar det som en matskål utan botten.

Priserna på allt från dagligvaror och sjukvård till elräkningar och boendekostnader är lika höga som när Biden var president, om inte högre, och det vidtas inte särskilt många åtgärder för att få ned dem, utöver de massdeporteringar som Trump sa till väljarna skulle lösa landets samtliga problem. I själva verket kommer tullarna att göra priserna på nästan allting mycket, mycket högre, samtidigt som hans avveckling av federala myndigheter undergräver försöken att ta itu med företagens överpriser.

På tal om tullarna kan Trumps handelspolitik vara presidentperiodens största misslyckande, med tanke på att de är en del av hans agenda där han kunde ha gjort något påtagligt gott. Istället har, vilket har beskrivits utförligt, presidentens tullar i sig själv inte uppnått det han önskade.

De har inte lyckats få till stånd ett enda handelsavtal; de har redan kastat in den till stor del Trump-vänliga jordbrukssektorn i kris; de orsakar redan förlust av jobb och driver landet mot en ekonomisk kris; och tillsammans med Trumps och hans övriga tjänstemäns andra ageranden på världsscenen har de givit USA:s globala makt ett förödande självförvällat slag, och gjort Kina och andra rivaler en stor tjänst. Värst av allt är att de inte främjar ett återupplivande av USA tillverkningsindustri, utan hindrar det. Även om Trump har lyckats tvinga Apple att flytta produktionen av iPhone från Kina, så har de inte överfört sin verksamhet till USA, utan helt enkelt flyttat den till ett tredje land, Indien.

I själva verket har det kaotiska, föga strategiska sätt på vilket tullarna har införts inte bara fått USA:s allmänna opinion att bli mot dem, utan har också fått amerikanerna att åter bli frihandelsförespråkare. Det största som högerledare som Ronald Reagan uppnådde var att få till stånd en långvarig svängning i den allmänna opinionen till förmån för frihandel, som till och med hans liberala motståndare höll med om.

Men om mönstret från Trumps första hundra dagar fortsätter, kommer hans andra presidentperiod, precis som hans första, att få motsatt effekt, och möjligen knuffa landet i en mer liberal, till och med progressiv riktning. I ett flertal opinionsundersökningar får Trump mycket under godkänt i allt från handel, ekonomi och inflation – en dyster bedrift av en president som alltid har räknat med att få starkt godkänt för ekonomin – till utrikespolitik, sjukvård och invandring.

Det sista är särskilt anmärkningsvärt, eftersom det fortfarande är Trumps starkaste fråga. Ändå är allmänheten uppenbarligen inte imponerad över hur presidenten har hanterat invandringen, och fått löpsedlarna om hans tillämpning av invandring att inte handla om gängmedlemmar och andra våldsamma brottslingar, utan en rad fasta invånare, sympatiska visuminnehavare från vänskapliga länder, en trebarnsfar som befann sig lagligt i landet, och till och med en två år gammal amerikansk medborgare. Om allmänheten kommer att förknippa Trumps program för massdeporteringar med landsförvisning av amerikanska medborgare, attacker på yttrandefrihet och avvisning av lagliga invandrare, så kanske hans första tre månader kan lägga grunden till en vänstersväng inom invandringspolitiken.

Vad gäller utrikespolitiken har Trump hittills misslyckats med att vara den ”fredsstiftare” som han sa att han ville bli. Efter en lovande start där han satte den sorts tryck på Israels premiärminister Benjamin Netanyahu som Biden hade vägrat göra för att få till stånd en vapenvila i Gaza, avslutar Trump sina första 100 dagar med att alltmer se ut som sin föregångare, bara värre: med att ge efter för Netanyahu och låta honom återuppta sitt mördande i ännu större skala, återuppta ett ännu större och mer ödeläggande (och grundlagsstridigt) krig mot Jemen, glida i riktning mot en konflikt med Kina som skulle motsvara Bidens eget fiasko i Ukraina, och tack vare både det israeliska ledarskapet och sina egna inhemska sabotörer långsamt närma sig krig med Iran.

De verkliga vinnarna

Men allt detta grundar sig på tanken att Trump och hans grupps offentliga retorik återspeglar de mål och avsikter som de som leder regeringen har.

Om vi, låt oss säga, tror på påståendet att Trumps plan för massiva nedskärningar av kostnaderna handlar om att tygla regeringens utgifter, minska skulden och utrota slöseriet, då har det varit ett ynkligt misslyckande. Men om vi inser att retoriken är en politisk täckmantel för vad det verkligen är – nämligen ett ideologiskt korståg och en plan för att montera ner den moderna amerikanska staten som drivs av chefen för Trumps budgetavdelning (Office of Management and Budget – OMB), den fanatiskt regeringsfientliga Russell Vought – då har det varit en strålande seger.

Det visar sig att det inte krävs en politisk generationsväxling eller en varaktig, flera år lång samsyn för att krossa de viktiga regeringsfunktioner som håller företagets makt i schack och får det moderna livet att rulla på. Det krävs inte man hanterar den allmänna opinionen eller ens har någon kompetens. Det enda som behövs är snabbhet, personer som är beredda att slå sönder saker och en ledare som låter dem göra det. Trots att de av Trumps nedskärningar som genomfördes av Musk och Doge har visat sig vara våldsamt impopulära, så är det försent att göra den skada som har gjorts ogjord, även om presidenten drastiskt skulle ändra inriktning nu eller om domstolarna skulle hålla tillbaka honom.

En del av dessa skador är redan kännbara, när mottagare av socialbidrag förklaras döda eller tvingas sitta timtal i telefon, och rövarföretag kommer undan. Men mycket av skadorna kommer inte att märkas eller förstås på rätt sätt förrän efter månader eller till och med år, när luftfartsmyndigheter lämnas underbemannade, livsmedels- och läkemedelsprovningar upphör, cybersäkerheten som skyddar människors mest privata upplysningar undergrävs, och skatteuppbörd, postleveranser och forskning och utveckling som möjliggör medicinska underverk och andra vetenskapliga genombrott alla lamslås. Om massuppsägningarna upphör nu, är de nästan 300.000 avskedade offentliganställda arbetarna en enorm förlust av institutionella kunskaper som inte kommer att återkomma, och kanske inte ens kan ersättas så småningom, nu när arbetssökande vet att en offentlig anställning kanske bara kommer att vara till nästa val.

Det kvittar att detta försvagar Trump och undergräver det som är tänkta att bli hans större politiska projekt – både genom att göra honom ännu mindre populär och genom att urholka de departement som till exempel har ansvar för att dela ut industrisubventioner och förhandla ner läkemedelspriser. För ideologer som Vought, som ser Trumps presidentskap som ett medel för att befrämja de impopulära mål som de aldrig kunde uppnå med hjälp av den demokratiska processen, så har detta varit en enastående möjlighet, som på tre månader har gjort vad de har lagt ner decennier på att inte lyckas genomföra via kongressen.

Man skulle kunna säga samma sak om områden som sjukvård eller utrikespolitik. Motsättningen mellan presidentens retorik och den verkliga, allt galnare riktning som politiken går i

på dessa fronter är bara ett misslyckande om man antar att resultaten är oönskade för de som har ansvar för den. Men det faktum att USA långsamt dras in i ett flertal möjligen katastrofala krig är okej för de personer som Trump utnämnde till att driva hans utrikespolitik, som nästan samtliga sedan länge har tillhört Washingtons krigshökar.

De är de verkliga vinnarna på Trumps första 100 dagar. Presidenten själv kanske är körd i botten och bara sjunker allt djupare. De delar av hans koalition som hoppades att de skulle kunna förvandla republikanska partiet och konservatismen till en verklig kraft för en populistisk arbetarpolitik kanske är djupt besvikna. Men de delar av det gamla republikanska etablissemangen som hatar regeringar och älskar oändliga krig verkar få precis vad de ville få ut av det.

Översättning: Göran Källqvist.

Trump och Amerika: Hundra dagar i fascismens väntrum

Dan La Botz: *International Viewpoint*, 30 april 2025

Sedan han tillträdde för 100 dagar sedan har president Donald Trump ägnat sig åt att förstöra Amerikas liberala, demokratiska stat och dess sociala välfärdssystem, ta ifrån medborgare och icke-medborgare deras rättigheter och attackera civilsamhällets institutioner, såsom universitet och media. Trumps attack mot vår regering och vårt samhälle har chockat, desorienterat och förvirrat det amerikanska folket. Motståndet växer, men är fortfarande för splittrat, litet och svagt för att kunna stoppa Trump.

Trump dominerar det republikanska partiet som kontrollerar inte bara presidentskapet utan också kongressen och högsta domstolen. Trump skapade och satte miljardären Elon Musk som chef för departementet för effektivisering av förvaltningen, som har härjat fritt i regeringsdepartement och myndigheter och genomfört massuppsägningar av hundratusentals federala anställda och skurit ned budgeten för sociala välfärdsprogram. Trump har undertecknat 137 presidentdekret, varav många syftar till att avskaffa program för mångfald, jämlikhet och inkludering som bekämpar rasism. Trump, Musk och andra har vidtagit så många åtgärder att det är omöjligt att räkna upp dem alla, så vi tittar bara på några få områden.

Trump och hans invandringsteam, Stephen Miller och Tom Homan, intensifierar massdeportationerna av invandrare. I augusti kommer Trump-administrationen att upphäva den tillfälliga skyddsstatus (TPS) som ger 800 000 invandrare från 16 länder rätt att bo och arbeta i USA. De kommer att tvingas lämna landet eller deporteras till Haiti, Ukraina eller dit de kommer ifrån. Trumps slutmål är att deportera 11 miljoner papperslösa invandrare, och han är beredd att göra detta med stöd av en lag från 1798, Alien Enemies Act, som ger presidenten rätt att deportera invandrare utan rättegång. Hundratals invandrare har gripits i strid med konstitutionen och utan rättslig prövning, och deporterats och fängslats i El Salvador. Trump har sagt att han också är beredd att deportera amerikanska medborgare på samma sätt.

Trump och hans hälsominister Robert F. Kennedy Jr. har tagit en yxa till de två viktigaste statliga folkhälsoinstitutionerna i USA: Centers for Disease Control (CDC) och National Institutes of Health (NIH). De planerar att minska CDC:s personal från 82 000 till 62 000 anställda. Vid NIH sägs 1 200 anställda upp och 30 000 forskare har fått sina forskningsanslag abrupt indragna. Dessutom kommer 2,7 miljarder dollar att skäras bort från forskningsanslagen.

Kennedy, som har spridit konspirationsteorier, är en vaccinationsmotståndare som nu står inför det största mässlingsutbrottet på flera decennier. År 2000 förklarade USA att mässling

hade utrotats tack vare vaccinationer, men nu, på grund av vaccinationsmotståndare som vägrade att vaccinera sina barn, finns det nästan 900 fall av mässling i 29 delstater, och två barn och en vuxen har dött. Vi riskerar en nationell epidemi.

Republikanerna är angelägna om att förlänga Trumps skattesänkningar för de rika från 2017 till 2034 till en kostnad av 4,5 biljoner dollar i federala intäkter. Samtidigt minskas personalstyrkan inom Internal Revenue Service, som samlar in skatterna, från 102 000 till 65 000 anställda, vilket innebär att mindre skatter kommer att samlas in. Allt detta innebär att med mindre intäkter måste utgifterna minskas. New York Times skriver att ”det föreslagna budgetförslaget för räkenskapsåret 2026 skulle innebära nedskärningar på miljarderna dollar i program som stöder barnomsorg, hälsoforskning, utbildning, bostadsstöd, samhällsutveckling och äldreomsorg”.

Situationen är skrämmande och farlig. Motståndet tar sig främst uttryck i rättsliga åtgärder. Cirka 186 stämningsansökningar har lämnats in mot Trump-administrationen och i 122 av dem har domstolarna åtminstone tillfälligt stoppat nedläggningen av myndigheter och uppsägningen av anställda. Det har varit nationella protester som har samlat miljontals människor på gatorna, men hittills har ingenting stoppat Trump.

Översättning: Martin Fahlgren

Hårdföra ideologer bidar sin tid bakom Trump

René Pfister, *Der Spiegel*, 2 maj 2025

Vägen är lång från Panbowl Branch Road i Jackson, Kentucky, till Naval Observatory i Washington. Till och med längre än vad bara själva sträckan kan tyda på. Från det hus där J D Vance tillbringade barndomssommarna är det 782 kilometer till vice presidentens residens. Villan i hjärtat av Washington byggdes 1893 och ligger i en 30 hektar stor park, vid ingången till den står Master Clock och visar exakt tid i 100 pikosekunder. Utanför huset på Panbowl Branch Road växer högen av fulla sopsäckar, resterna av en gasgrill och en sönderslagen kylbox utan lock. Taket på huset ser ut att kunna rasa ihop när som helst, vilket är anledningen till att ägaren valt att bo i en husvagn som pallats upp på pålar. Åtminstone är det vad folk i staden säger.

I boken *Hillbilly Elegy* skildrar Vance sin tid i Jackson med värme. Han beskriver denna ort i Appalacherna som en ö av lugn i det kaos som rådde i hans barndom då han fick växa upp med en drogberoende mor och hennes ständigt nya pojkvänner. ”Bergen har något som håller samman en människas själ”, säger Stephen Bowling, chef för stadsbiblioteket i Jackson där Vance gjorde grundarbetet för sin bästsäljare.

Men en biltur längs Bert T Combs Mountain Parkway mot Jackson ger en klar bild av hur en av världens mäktigaste män växte upp. Bergens skönhet står i skarp kontrast till fattigdomen hos de invånare i regionen som tillbringat decennier i kolgruvorna och som nu för det mesta klarar sig på socialbidrag eller genom att sälja delar av den bråte som står att hitta i ett stort antal informella skrotupplag. Jackson ligger i ett *county* ansett för att vara ett av de fattigaste i landet och som upplevt mer än en katastrof: först inbördeskriget på 1800-talet, sedan gruvindustrins sammanbrott och så nu fentanyl, den syntetiska drog som är främsta orsak till alla dödsfall i området.

Fler än en i USA:s historia med anspråkslöst ursprung har tagit sig till Vita huset. Abraham Lincoln föddes i en timmerstuga i Kentucky, Bill Clinton växte upp med en alkoholiserad,

spelberoende styvfar i ett gudsförgädet hörn av Arkansas. Men ingen har gått igenom vad Vance gjort där en drogberoende mamma körde iväg med lille J D i baksätet och oförmögen att hantera sitt beroende tvingade familjen att lämna urinprov för hennes räkning.

Den karriär Vance gjort ser ut som en amerikansk framgångssaga, ett bevis på att vem som helst i USA fortfarande kan nå framgång om man bara anstränger sig tillräckligt. Han hade lärare som uppmuntrade honom och arbetsgivare som stödde honom. Han gick med i marin-kåren och studerade juridik på Yale, en av de mest ansedda juridiska utbildningarna i världen. Vances vänner, hans forna kamrater i marinkåren och f d skolkamrater uttrycker samtliga sin stora stolthet över vad han lyckats med. ”Det innebär att den amerikanska drömmen fortfarande existerar”, säger Bradlee Avots, en tidigare marinofficer som förde befäl över Vance i Irak. ”Det betyder att det alltid går att höja sig över de omständigheter man vuxit upp under.”

Var kommer glöden från?

Egendomligt nog har framgången inte försonat Vance med sitt land. Vice presidenten håller just nu på att använda sin makt för att slå sönder det USA som gjorde hans resa möjlig. Han vill krossa systemet och Trump, som utnämnt 40-åriga Vance till arvtagare i rörelsen *Make America Great Again*, har gett honom verktygen för detta. Sällan i USA:s historia har en vice president innehaft så mycket makt.

Vance står inte bara i direkt kontakt med Trump, som nästan varje vecka inviterar honom på lunch i Vita huset. Vice presidenten är också närvarande på så gott som alla Trumps möten med andra stats- och regeringschefer. I slutet av februari var det Vance som satte igång grälet med Ukrainas president Volodymyr Zelenskij i Ovala rummet och som åsamkade varaktiga skador i relationerna mellan de båda länderna. På säkerhetskonferensen i München utsåg Vance inte Rysslands president Vladimir Putin till det största hotet mot Europa, utan i stället vad han diagnosticerade som attackerna på yttrandefriheten där. Det var ett anförande som lade grunden för tonen i Trump-administrationens utrikespolitik och som blev en chock för Paris, Berlin och Bryssel.

Men Vance har inte bara trampat på alla etablerade konventioner om utrikespolitik. Den regering han tillhör har utan rättslig process deporterat migranter till fängelser i El Salvador – och därifrån slipper man, som regeringen där sagt, bara ut i en likkista. Vice presidenten bedriver också skoningslösa attacker på oberoendet hos olika institutioner inom den högre utbildningen i USA. Ett anförande han höll på hösten 2021 inför *National Conservatism Conference* i Orlando, Florida, hade rubriken, ”Universiteten är Fienden.”

Universiteten, förklarade han, ”skänker trovärdighet åt några av de mest löjväckande idéer” som existerar i USA. ”Om någon här vill göra det vi vill göra för vårt land och det folk som bor här måste vi i grunden och aggressivt gå till attack på landets universitet.” Och det är vad Trump-administrationen nu är i färd med.

Var kommer glöden från? I många år hade Trumps *MAGA-rörelse* ingen hård ideologisk kärna, en brist som främst berodde på rörelsens ledare. Trump har alltid varit mer av en underhållare än politiker. En fastighetshaj som organiserade skönhetstävlingar och sedan skaffade sig berömmelse via en tv-show. Förvisso har presidenten politiska instinkter som han länge vägletts av, som att Europa och Kina utnyttjar USA och att USA skulle klara sig bättre om man minskade banden till omvärlden. Men större delen av sitt liv var han en playboy från New York som läckte sina egna sjabbiga hemligheter till tabloidtidningarna i staden. Inte ens hans mest lojala anhängare skulle påstå att Trump är någon helgjuten konservativ.

Samma går inte att säga om Vance. Vice presidenten är en djupt religiös person, som konverterade till katolicismen 2019 och besökte påven Franciskus i Rom dagen innan denne avled. Han är beläst och skaffar sig inte enbart kunskaper genom att titta på Fox News på

kvällarna. Vance har påverkats av statsvetaren Charles Murray, som skrivit en ytterst kontroversiell bok om etnisk fördelning av intelligensen och dessutom "Coming Apart", en tidig varning om de sociala motsättningarna i USA. Han är ett fan av den konservativa skribenten Rod Dreher, en skarp kritiker av identitetspolitik. Och han har skrivit om René Girard, filosofen om mänskliga lustar. Vice presidenten har genomfört en intellektuell resa som fört honom från utkanterna av spektrumet på högerkanten och till att flirta med idéer som till bara helt nyligen ansågs otänkbara i Vita huset. I likhet med många inom högern i USA har han sinne för provokationer i syfte att exponera vänsterns överkänslighet men som också tjänar till att bryta etablerade tabun.

"Yarvin, din reaktionära fascist"

I mitten av januari, strax innan Trump svors in för sin andra mandatperiod, anordnade ett litet förlag vid namn *Passage Publishing* ett party på Watergate Hotel i Washington. Förlaget har publicerat "Storm of Steel" [I Stålstormen, på svenska], översättningen till engelska av Ernst Jüngers memoarer från första världskriget samt böcker av den brittisk-polske författaren Joseph Conrad. På sin hemsida skriver förlaget att det grundats "som ett alternativ till den alltmer inskränkta världsåskådning de stora förlagen står för". I högerkretsar har *Passage Publishing* emellertid väckt viss uppmärksamhet genom att ge ut artiklar av Curtis Yarvin, en f.d. dataprogrammerare som länge skrev en blogg under pseudonymen "Mencius Moldbug" och som blivit en ledande ideolog i kretsar som går under en rad olika namn – "Post-Liberalism", "Nya Högern", "Mörka Upplysningen" – men som har ett gemensamt: en djup aversion mot den progressiva *zeitgeist* som varit rådande.

Partyt var ett Vem är Vem inom ultrahögern. Trumps tidigare chefsrådgivare Steve Bannon var där. Jack Posobiec, den man som spred – den absurda – teorin om att Hillary Clinton ägnade sig åt trafficking med barn från källaren på en pizzeria i Washington, fanns på gästlistan. Hans bok "Inhumans" säger att liberaler inte borde behandlas som mänskliga varelser eftersom de försöker starta ett krig mot allt som är gott och anständigt i världen. Vance prisade utgåvan med att säga: "En gång tågade kommunisterna på gatorna och viftade med röda fanor. Idag marscherar de via personalavdelningar, college campus och domstolar och för krig mot anständigt, hederligt folk." Posobiec och hans medförfattare, fortsatte Vance, "visar oss hur vi slår tillbaka". När Vance dök upp på partyt hälsade han bloggaren Curtis Yarvin med orden: "Yarvin, din reaktionära fascist." På vilket Yarvin svarade: "Tack, herre vice president, och jag är glad att jag inte hindrade dig från att bli vald."

Ätminstone var det vad Yarvin uppgav i en intervju med *Politico*.

Tillfrågad senare sade Yarvin: "Mitt huvudmål med J D Vance är uppriktigt sagt att inte förorsaka honom några problem." Den 51-årige Yarvin bor i ett vackert hus på kullarna ovanför San Francisco Bay. Att beskriva honom som excentrisk vore en grov underdrift. "Lord Yarvin" som hans anhängare kallar honom, ser frågor bara som irriterande avbrott på en ständigt flödande ström av idéer. Medan hans flickvän svävar genom vardagsrummet i en krämfärgad sidenkimono pratar Yarvin om sina kommunistiska farföräldrar i Brooklyn. Enligt honom är de senaste händelserna – protesterna efter att polisen dödat George Floyd, *Black Lives Matter*-rörelsen, klagomålen om rasism – bara reinkarnationen av den maktmekanism som kommunisterna i USA använde sig av på 1930-talet. "Det representerar en naturlig önskan hos någon att förstöra sig själv", säger Yarvin. "Få så många kunder som möjligt, helst sådana som är redo att ta till våld för din skull."

Det är inte alltid helt lätt att följa Yarvins tankeflöde. Det består av en ändlös kronologi från Elizabeth I till Hitler och Stalin. Mitt i måste han köra sonen till fotbollsträningen, men det hindrar honom inte från att fortsätta sin inre monolog. I stället för att bara ha en tysk journalist

som publik har han nu också en tonåring i fotbollsskor, som tyst stirrar ut genom bilfönstret medan pappan förklarar hur världen fungerar.

2021 citerade Vance Yarvins arbeten på en podcast med bloggaren Jack Murphy – vilket är häpnadsväckande med tanke på att Yarvin iakttar demokratin med en blandning av att vara uttråkad och arrogant, som påminner om Tyskland på tidigt 1900-tal. ”Om amerikanerna vill byta regering då måste då komma över sin diktatorsfobi”, är ett av Yarvins typiska uttalanden. När han talar låter han som en blandning av Carl Schmitt, rättsfilosofen på högerkanten under Nazi-epoken och kulturpessimisten Oswald Spengler. Hans uttalanden om slaveriet (”en naturlig mänsklig relation”) har till och med gjort att Yarvin fått extremist-status inom den annars skandal-resistent högern i USA. Yarvins anhängare har övergett såväl demokrati som etablerade sociala konventioner.

”Salongsradikal” plötsligt ytterhöger

I Silicon Valley har han däremot med tiden nått kultstatus bland investerare som inte var helt bekväma med den rådande tidsandan. I ett klimat där också minsta verbala felsteg kunde förvandlas till skandal var ”salongsradikal” plötsligt lika med ytterhöger. Och Yarvin levererade. Hans kritik av Anders Breivik inriktade sig inte på att den norske massmördaren hade ihjäl 77 personer – utan på att attacken inte lyckades leda till kollaps för norsk ”Eurokommunism”, som han uttryckte det.

Yarvin knöt kontakt med PayPals grundare Peter Thiel och honom arbetade Vance för ett tag efter att ha lämnat universitetet. Senare skulle Thiel skänka 15 miljoner dollar när Vance bedrev kampanj för att bli senator för Ohio. Tech-miljardären Marc Andreessen, som blev ett namn när han under valkampanjen 2024 lämnade demokraterna och anslöt sig till MAGA-läget, är anhängare av Yarvins övertygelse om att byråkratin i Washington måste krossas. Alltsedan Vance blev vald tillsammans med Trump har ”Mörka Upplysningen” haft plats vid bordet i Vita huset.

Yarvin anser att Franklin D Roosevelt, som ledde USA under andra världskriget, var den siste verkligt store amerikanske presidenten. ”FDR, i motsats till Alexander den Store eller Julius Cesar eller Napoleon, erövrade verkligen världen”, säger Yarvin. Josef Stalin kanske ledde Sovjetunionen, säger han, men FDR betraktade honom aldrig som någon jämlike.

När FDR dog strax före slutet av andra världskriget tog vice president Harry Truman över, men enligt Yarvin var han inte ens i närheten av att kunna behålla all den makt FDR tillskansat sig i Vita huset. Det var då, enligt Yarvins teori, som det maktskifte ägde rum som fortsätter än i dag – då en byråkrati tagit makten över Washington, oavsett vem som råkar sitta i Ovala rummet. Det var då den ”Djupa Stat”, som Trump och Vance talar om, uppstod.

Yarvin har också myntat begreppet ”katedral” om vad han betecknar som banden mellan journalistik och akademisk vänster – en förening som han anser bestämmer tidsandan och till sin effekt har stora likheter med en diktatur. I en artikel 2021 använder han sig av de påhittade länderna Mundana och Mutopia för att beskriva hur katedralen fungerar. Medan Mundana är en absolutistisk monarki där dissidenter förföljs med hjälp av hemliga polisen är Mutopia en progressiv, liberal demokrati. ”Mutopia styrs av en permanent administrativ stat som förverkligar en politik utformad av liberala professorer på ansedda institutioner och som övervakas av liberala journalister vid ansedda institutioner. Det är påhugg som är svåra att få och viktiga påhugg att inneha. Och *ingen* behöver kontrollera professorerna och journalisterna – de är väktare som *vakar över sig själva*. Vackert!”

Det finns en kärna av sanning i Yarvins analys, nämligen att en intellektuell monokultur uppstått på amerikanska universitet de senaste decennierna. Antalet konservativa professorer har minskat dramatiskt. En studie 2021 visade att bara 3 procent av professorerna vid

fakulteten för humaniora vid Harvard betraktar sig själva som konservativa. Samtidigt har radikala teorier blivit populära vid högre lärdomsinstitutioner i USA som inte bara kritiserar den liberala konstitutionella staten, utan till och med betraktar den som ett redskap för vit, patriarkalisk makt. Ur detta har emellertid både Yarvin och Vance dragit den ganska vågade slutsatsen att USA nu inte är något annat än en falsk demokrati – ett land styrt av en byråkrati genomsyrad av vänsterideologi. Det är detta som Yarvin kallar ”katedralen” och som Peter Thiel betecknar som ”Sanningsministeriet” och som Vance gett etiketten ”regimen”.

Konstitutionell kris?

”Jag har alltid känt sympati för uppfattningen att vi inte har någon riktig konstitutionell republik längre”, sade Vance i en intervju 2021. ”Vad vi har är en administrativ stat, visst? En administrativ stat som kontrollerar allt.” Därför är det nödvändigt med en radikal brytning, fortsatte han, och inleda en revolution uppifrån. ”Om vi fortsätter att låta byråkrater kontrollera hela landet, även när republikanerna vinner val, då är det färdigt med oss”, sade Vance. Om han skulle ge Trump ett enda råd vore det följande: ”Avskeda varenda byråkrat på mellannivå, varenda tjänsteman i den administrativa staten, ersätt dem med vårt folk och när domstolarna – för du kommer att bli stämd inför domstol – hindrar deg ska du ställa dig upp inför landet som Andrew Jackson gjorde och säga att högste domaren har avkunnat sin dom, men låt honom inte få sin vilja igenom.”

Vid tiden för intervjun hade Vance inte ens blivit invald i senaten. Men idag låter hans kommentarer som en blåkopia på det program Trump har genomfört under sina första 100 dagar. Presidenten har brutit sönder hela federala myndigheter och hotat domare som haft fräckheten att ifrågasätta de beslut Vita huset fattat. Många i Washington har börjat tala om en konstitutionell kris. Trumps utbildningsminister har till främsta uppgift att nedmontera den institution hon leder. En plan som Yarvin redan 2012 döpte till ”RAGE”: ”Retire All Government Employees”. Yarvin tillfogade också rådet att USA borde styras som ett företag. Han anser landet i behov av en vd, vilket, medger han, egentligen är samma sak som en diktator.

Håller Vance med? Hans grupp betonar att Trump och Vance fått ett mandat att förändra USA i grunden. Presidenten, säger de, fick inte bara flest röster, han segrade också i alla de avgörande delstaterna, s k *swing states*. Enligt deras uppfattning lyckades Trump bemästra ett fientligt klimat i medierna och en rad åtal och rättsprocesser. Enligt Vance är det inte Trump som undergräver demokratin, utan de som sätter hinder i vägen för honom.

Ingen gemensam terräng

Men vad har demokratin för värde när Vita huset inte längre respekterar dess regler? Vid mer än ett tillfälle har presidenten berört att han kan tänka sig en tredje mandatperiod, vilket konstitutionen inte tillåter. För Vance handlar politiska motsättningar inte främst om en kamp om majoriteten utan om ett krig mellan gott och ont. 2021 porträtterades han i *American Conservative*, en tidskrift som blivit det intellektuella språkröret för MAGA-rörelsen. I artikeln talar Vance om sig själv som reaktionär och öser sin ilska över det liberala USA. ”Jag anser att amerikansk politik endera kommer att bli platsen för permanent, i grunden institutionaliserat inbördeskrig som utmynnar i något verkligt dåligt eller också måste dagens härskande klass störtas. Jag anser inte det finnas någon gemensam terräng mellan reaktionärerna och regimen”, säger han.

I början av april framträdde Vance inför *Heritage Foundation*, tankesmedjan bakom *Project 2025*, egentligen en plan för Trumps andra mandatperiod. Vance hade kommit för att presentera en serie dokumentärfilmer av sin vän Rod Dreher, mångårig kolumnist på *American Conservative* och för närvarande bosatt i Budapest som medlem av Donau Institutet. Filmen är baserad på Drehers bok ”Live Not by Lies”, som Vance i sitt anförande

betecknade som den viktigaste bok han någonsin läst. Dreher kritiserar ”den nya totalitarismen” inom amerikansk vänster, som han hävdar bara skiljer sig till formen från den gamla Sovjetregimen. ”Den hävdar sig inte med ’hårda’ metoder som väpnad revolution eller håller sig vid makten genom Gulag”, skriver Dreher. ”Denna totalitarism är terapeutisk. Den maskerar sitt hat mot motståndare till sin utopiska ideologi i form av att hjälpa och hela.”

Om det finns ett begrepp som den andra Trump-administrationen upprepat som ett mantra är det ”nationellt undantagstillstånd”. Presidenten har använt detta påstådda undantagstillstånd för att motivera sina skoningslösa attacker på migranter, den ökade satsningen på utvinning av fossil energi och tullar som fått den globala ekonomin att gå i spinn. En studie av Yarvins, Drehers och Michael Antons texter ger insikt om var denna känsla av annalkande domedag härrör från – och källan till slutsatsen att så gott som alla sorters metoder kan rättfärdigas för att avvärja vänsterns ”regim”.

Anton är utsedd till chef för politisk planering inom utrikesdepartementet i Trump-administrationen, men i september 2016 hade den tidigare investeringsbankiren vållat uppståndelse med en artikel med rubriken ”The Flight 93 Election”, en syftning på det plan som kapades av terrorister den 11 september 2001 sannolikt i syfte att krascha det i Vita huset eller Kapitolium – i stället störtade planet på en åker i Pennsylvania sedan passagerare satt sig till motvärn mot terroristerna.

I artikeln skildrade Anton duellen mellan Trump och Hillary Clinton som en kamp på liv och död. ”2016 är Flight 93-valet”, skrev han. ”Ta över cockpiten eller dö. Man kan dö ändå. Du – eller ledaren för ditt parti – kan ta sig in i cockpiten utan att veta hur man styr eller sätter ner planet. Det finns inga garantier. Utom en: försöker man inte är döden oundviklig. För att förstärka metaforen: Hillary Clinton som president är rysk roulette med ett halvautomatiskt vapen. Med Trump går det åtminstone att snurra på cylindern och ha en möjlighet.”

”Flight 93” var en av de första texterna att framställa kampen mot demokraterna i så drastiska termer. Med Vance valde Trump en vice president som förstärker den messianska karaktären på MAGA-rörelsen – tron att det ankommer på regeringen att skapa ett nytt Amerika där gränsen mellan gott och ont är tydligt angiven och där ens motståndare inte får ges något utrymme för det vore tecken på svaghet i denna existentiella kamp.

Arrogansen hos det välmående USA

Det saknar inte ironi när Vance utropar det liberala USA till sin fiende. Han tillbringade ungdomsåren i Middletown, en stad i Ohio som precis som så många andra orter i Mellanvästern förötts av globaliseringen. Middletown blev rikt genom stålindustrin, som med sina välbetalda jobb lockade Vances morföräldrar från bergen i Kentucky. Men på 1980-talet började industrin sin branta nedgångskurva och även pappersfabrikerna lades ner.

Kör man genom staden idag vittnar många villor om ett rikt förflutet, men centrum av Middletown ser nästan ut att ha blivit utbombat: Tomma ytor gapar där det en gång fanns affärer och stängda butiker har jalousierna nerdragna. ”Till och med pantbutiken är stängd”, säger Steve Dillman, som innehade flera livsmedelsbutiker i Middletown innan det till sist inte längre var lönsamt.

Det hade varit lätt för Vance att skylla nedgången för sin hemstad på demokraterna och deras nyliberala politik. Att demokratiska presidenter som Bill Clinton och Barack Obama förrätt arbetarna i Rostbältet är en grunduppfattning inom MAGA-rörelsen. Men i sin bok *Hillbilly Elegy*, utgiven 2016, skyller Vance lokalbefolkningens misär på dem själva, inte politikerna. ”Folk talar om hårt arbete hela tiden på ställen som Middletown”, skriver Vance. ”Det går att gå genom en stad där 30 procent av de unga männen arbetar mindre än 20 timmar i veckan och inte hitta en enda person med insikt om sin lättja.”

Trots den kritiken delar Vance uppfattningen bland många "hillbillies" om att det utbildade och välmående USA ser ner på dem. Som tonåring arbetade Vance ett tag i en av Steve Dillmans livsmedelsbutiker. "En vän rekommenderade honom åt mig", erinrar sig Dillman. "Han log alltid, var tystlåten, ställde aldrig till med några problem. Alla hans arbetskamrater gillade honom." I förstone skulle man nästan kunna tolka arbetet hos Dillman som början till en osannolik bana uppåt, som den arketypiska amerikanska berättelsen om en person från arbetarklassen som trots alla svårigheter som hopar sig ändå tar sig upp på toppen. Berättelsen om en pojke vars lärare, som insett hans begåvning, uppmuntrade honom och som fick jobb hos en butiksinnehavare som gillade honom.

Som tonåring bodde Vance bara en kort promenad från Dillman Foods. Det är inte på minsta vis någon burgen del av staden, men det är heller inte dåligt. Morföräldrarnas hus på McKinley Street är ett enkelt trähus med en liten veranda och två små fönster uppe på andra våningen. Men denna enkla boning går inte att jämföra med villorna tillhöriga familjer som kunde handla på kredit hos Dillmans. "Han började upptäcka klassklyftorna mellan invånarna i staden, hur de blev behandlade på affärerna", säger Dillman. En insikt som började gnaga sextonåringen. "Jag avskydde känslan att min chef såg min sort som mindre förtroende-
ingivande än dem som tog hem sina varor i en Cadillac", skriver han i sin bok. "Men jag kom över det: en dag ska jag också vara som dem."

Efter gymnasiet anslöt sig Vance till Marinkåren. "11 september 2001 betydde mycket för många av oss", erinrar sig en av Vances kamrater som senare skulle tjänstgöra tillsammans med honom i Irak och som fortfarande räknar vice presidenten som en av sina vänner. "Vi ville försvara vårt land." Han säger sig fortfarande minnas hur många unga män från Ohio var på den militära grundutbildningen i Parris Island, South Carolina. För Vance blev tiden i Marinkåren avgörande. Precis som i snabbköpet hemmavid utförde han sina plikter klanderfritt. Efter grundutbildningen skickades han till Haiti och sedan till Irak, där han var ansvarig för pressrelationer. "Han var väldigt smart och mogen", säger Bradlee Avots, Vances befälhavare.

Men tjänstgöringen i Irak ökade hans skepsis gentemot hemlandet. "Jag for till Irak 2005, en ung idealist inriktad på att sprida demokrati och liberalism till de outvecklade länderna på jorden", skulle Vance senare skriva i en artikel för den katolska tidskriften *The Lamp*. "Jag kom tillbaka 2006, skeptisk till kriget och den ideologi det grundades på." En välmotiverad inställning med tanke på de lögnare som använts för att rättfärdiga invasionen av Irak. Men det stärkte också hans uppfattning att en "regim" hade tagit över i Washington och att den inte gick att lita på det minsta – en inställning han vidhåller även idag.

I slutet av mars besökte han militärbasen i Quantico, Virginia, där blivande officerare i marinkåren får sin utbildning. Hans helikopter tog mark på det enorma flygfältet två timmar senare än planerat och vice presidenten – iförd jeans, vandringskängor och fritidsjacka – hoppade ut för att hälsa de hundratals unga marinkårssoldater som väntat ända sedan morgonen. Innan han hoppade upp på scenen förklarade han att han aldrig klarat av att komma in på Officersskolan i Quantico. "Det är en orsak till att jag ville ställa upp som vice president. Jag tänkte att det kanske var på tiden att överstar och generaler fick lyssna på korporaler som omväxling."

Även som USA:s vice president ser Vance sig fortfarande som en rebell mot etablissemangen. Vid presentationen i april av den film hans vän Rod Dreher gjort sade Vance: "Enda sättet att hantera attackerna från den härskande eliten i ett samhälle är att säga sanningen." Det låter nästans som att Vance fortfarande var pojken från Ohio som slåss för att nå framgång.

Kanske är det nyckeln för att kunna förstå Vance. All hjälp han får tolkar han som en nedlåtande gest från ett mäktigt etablissemang. Vid ett framträdande 2016 sade han att den av

drivkrafterna bakom författandet av *Hillbilly Elegy* varit att han känt sig som en ”kulturell outsider” vid Yale. Fyra år senare skrev han om tiden när han läste juridik: ”Jag var genomsyrad av meritokratins logik och såg den som djupt otillfredsställande.”. Ännu en besvikelse. Ännu ett svek. 2021 hade den känslan övergått till att hävda att ingen förnuftig amerikan kunde skicka sina barn till de universitet han själv gått på. ”Mina damer och herrar, vi ger bort våra barn till våra fiender och det är dags att sluta med det”, sade han.

Som Vance ser det är det det liberala lägret som radikaliserats, inte han. En vändpunkt för honom, säger han, var hösten 2018 när demokraterna försökte stoppa nomineringen av Brett Kavanaugh till Högsta domstolen – en konservativ jurist som Vances hustru Usha arbetade åt efter att ha tagit examen vid Yale – med en ”osannolik kampanj av karaktärsdåd”. Om någon som Kavanaugh kan släpas omkring i smutsen med en gammal historia, sade Vance, kan det då inte hända vem som helst inom högern? ”Det jag började tänka om liberalismen 2019 och 2020 var att alla de där har läst Carl Schmitt – och lärt sig att det inte finns någon rätt, bara makt. Och då blir målet att ta tillbaka makten”, sade Vance till *New York Times*.

Det finns emellertid en annan förklaring till Vances förvandling: Opportunism. Det finns en lång ström av tidigare artiklar, intervjuer och läckta sms som vittnar om Vances förakt för Trump. Vance talade om honom som ”den amerikanske Hitler” och som ”opioid för massorna”. När Trump i februari 2016 sparkade igång första kampanjen för att bli republikanernas kandidat skrev Vance ett debattinlägg i *USA Today*: ”Jag insåg snabbt att Trumps verkliga politik sträcker sig från det omoraliska till det absurda.” Knappast någon annan i det konservativa lägret var hårdare mot Trump än Vance. Men när han bestämde sig för att kandidera till senaten från Ohio behövde han Trumps stöd. Då gjorde han botvandringen till dennes residens Mar-a-Lago och blev vän med Trumps son Don Jr och tog offentligt avstånd från sina tidigare åsikter.

Det var en så genomskinlig helomvändning att hudflängande av Vance blev en genre i sig i liberala tidningar. ”J D Vance ansluter sig till schakalerna” var en rubrik. En annan: ”Det moraliska sammanbrottet för J D Vance.” Den beskaste artikeln skrevs av David Frum, tidigare talskrivare åt George W Bush. Som juridikstudent hade Vance en gång medarbetat på Frums webbsajt. Artikeln uttrycker ingen ilska, bara besvikelse över att en person så grundligt offrat sina principer för karriären. ”Många som kände den gamle Vance grunnar över följande: Vad har hänt med honom? Jag ska inte ägna mig för mycket åt den frågan, svaret verkar tillräckligt uppenbart.”

Vance kan sägas ha gått åt det andra hållet i sin bedömning av Trump: inledningsvis var han besviken bara för att sedan inse möjligheterna. Trump är 78 år och vid det republikanska partikonventet i Milwaukee förra sommaren utsåg han mer eller mindre Vance som arvtagare till MAGA-rörelsen. Men Vances framtid är nu intimt förknippad med presidentens. Administrationens radikalism kan också kasta Vances karriär ner i avgrunden.

En ny McCarthy-era

Vances vänner längst ut på högerkanten anser att den nya administrationens kamp mot ”regimen” är alltför villrådig. Det liberala Washington kanske darrar inför Elon Musk och hans stormtrupper som redan avskedat tusentals tjänstemän på order av Trump. Men Curtis Yarvin anser för sin del att Teslas vd inte förstått omfattningen av Trumps uppdrag. ”Alla anklagar honom för att tillhöra extremhögern”, säger Yarvin om Musk. Men det är ett stort missförstånd. ”Han är bara en demokrat av den sort som fanns för tjugo år sen. Elon Musk är en Bill Clinton-demokrat.” Och det är inte avsett som någon komplimang.

Ur Yarvins perspektiv är Musk och hans team inte fokuserade på att i grunden förändra regeringen. I stället nöjer de sig med att spara ett par miljarder dollar och sprida skräck.

Yarvin uttrycker det med följande metafor: ”Det liknar någon sentida barbarisk stam som på något sätt tagit sig förbi Romarrikets armé och in i Rom. Och vad tänker de då göra? Grilla en get på Pantheon, våldta några flickor, stjäla lite skräp.”

För tillfället verkar det emellertid inte som om amerikanerna är på humör för ännu mer kaos. Trumps opinionssiffror har sjunkit stadigt ända sedan installationen och är nu djupt nere i röda siffror. Som kandidat till posten som vice president tog Vance upp en rad frågor som är viktiga för många amerikaner. Att välbetalda fabriksjobb hamnar i Kina och Mexiko. De ändlösa krigen i Mellanöstern där unga män från Ohio och Kentucky får riskera livet men inte sönerna från Upper East Side i New York. Européernas ovilja att ta hand om sin egen säkerhet. Överdrifterna hos en elitistisk, dogmatisk vänster.

Men Vance, som i det han skrivit om USA och i sin egen biografi varit så nyanserad, har nu själv blivit en extremist på sin politiska färd. Han har blivit en korsfarare på högerkanten. Den handelspolitik hans administration står för är i färd med att störta den globala ekonomin ner i kaos. Vance förespråkar en form av isolationism som fått många européer att undra om Nato har någon framtid. Och som reaktion på woke-vänsterns icke liberala agerande har Vance svarat med en attack på akademisk frihet som inte syntts till i USA sedan Joseph McCarthys inkvisitoriska kommunistjakt på 1950-talet. Vill amerikanerna verkligen ha den sorts kulturkrig som vice presidenten predikar – en kontrarevolution från höger?

Det fanns en tid då Vance riktade en observant blick mot de mörka hålen i Trumps politik. ”Jag är inte säker på när eller hur den insikten kommer”, skrev han i en artikel 2016 några månader innan Trump blev vald till president. ”Kanske om några månader, när Trump förlorat valet; kanske om några år när hans anhängare insett att också med en president Trump fortsätter deras hem och familjer att vara inhemska krigszoner, dödsrunorna i tidningarna fortsätter att ara fyllda med namn på folk som dött för tidigt.” Men den dagen kommer, skrev han. ”Och då kanske nationen kommer att byta uppåtjacket i ”Make America Great Again” mot riktig medicin.”

Frågan blir då, varför ska de rösta på Vance? En man som blivit mer beroende av Trumps drog än många hillbillies av fentanyl.

Översättning Björn Erik Rosin

Trump ger USA:s arbetare förförisk dröm om att återskapa en svunnen storhetstid

Fintan O'Toole: *New York Review of Books*, maj 2025

I *Hillbilly Elegy* från 2016 [*Hillbilly: En familj och kultur i kris* på svenska 2017] skildrar J D [James David] Vance, idag USA:s vice president, på ett suggestivt sätt förhållandet mellan sin hemstad och industrikapitalismens guldålder i USA. Det bultande hjärtat i Middletown, Ohio, var stålverket, som då hette *Armco*. Vance sammanfattar den självkänsla och målmedvetenhet som arbetet där gav:

Min morfar älskade företaget och kunde på sina fem fingrar vare bilmodell som byggts på stål från *Armco*. Även när de flesta amerikanska bilföretagen övergett stålstrukturen på fordonen brukade Papaw stanna till hos försäljare av begagnade bilar så fort han såg en gammal Ford eller Cheva. ”Det där stålet har *Armco* gjort”, brukade han säga till mig. Ett av de få tillfällen han någonsin gav uttryck för verklig stolthet.

Men den Vance vi hittar i *Hillbilly Elegy*, som blev en vuxen man i slutet av 1900-talet, är mycket väl medveten om att den värld som gjorde *Papaw* så stolt var borta. Han hade inget intresse av att se dottersonen följa honom till stålverket:

”Din generation kommer att använda hjärnan för att skaffa utkomst, inte händerna”, sade han till mig en gång. Den enda godtagbara karriären på *Armco* var som ingenjör, inte som svetsare. Många andra föräldrar och far- och morföräldrar i Middletown måste ha känt på samma sätt. För dem krävde den Amerikanska drömmen att gå framåt. Kroppsarbete var hedervärt, men det var det arbete deras generation stått för – vi måste göra något annat. Att ta sig uppåt var att gå vidare.

Det både Vance och hans morfar förstod vid den tiden var kapitalismens hänsynslöst dynamiska karaktär. Vance föddes under Ronald Reageans USA då nyliberalismen – uppfattningen att marknadskrafterna måste frigöras från reglering, höga skatter, en överaktiv regering och all verklig känsla av sociala förpliktelser – höll på att omforma ”det sunda förnufts” förståelse av ekonomi och samhälle. På 1980-talet lyckades den ideologin med tricket att på ett trovärdigt sätt framställa sig inte som en uppsättning idéer och värderingar utan de ovedersägliga fakta som alla måste acceptera. Som Gary Gerstle skriver i *The Rise and Fall of the Neoliberal Order* (2022). ”En avgörande inslag i den politiska ordningen är förmågan hos dess ideologiskt dominerande parti att få oppositionen att böja sig för sin vilja.” Nyliberalismen blev en politisk ordning i exakt den bemärkelsen. Såväl republikaner som demokrater talade i själva verket om för industriarbetarklassen att dess tillvaro som kroppsarbetare var över. Marknadskrafterna måste lyckas och vad de krävde var just vad *Papaw* sagt till J D: USA måste göra något annat.

Papaws visdom är som mest kraftfullt framställd i en nyckelscen i filmen *Spelets Regler* [*Primary Colors*] från 1998. Filmen, baserad på Joe Kleins nyckelroman, är en tunt maskerad skildring av Bill Clintons dramatiska kampanj för att bli demokraternas kandidat i presidentvalet 1992. Den Jack Stanton som gestaltas av John Travolta är en uppenbar version av Clinton i hans Comeback Kid-fas då han gjorde sig kvitt grälla avslöjanden om sin sexuella aptit och vägen till presidentmakten låg öppen.

Den avgörande scenen i filmen är när en hårt ansatt Stanton talar till en grupp arbetare i Portsmouth, New Hampshire. Den baseras på ett tal Clinton höll där i februari 1992, men i filmen är platsen ett grottnliknande verkstadsgolv på en redan nedlagd fabrik. Medan Travolta talar fångar kameran män i stålhelmar och kvinnor med bistra anleten, de flesta vita – oroliga representanter för en amerikansk arbetarklass på nedgång. Kandidaten använder sig av sin grabbiga sydstatscharm. Men så blir han djupt allvarlig:

Jag ska göra något riktigt förfärligt. Jag ska säga sanningen ... Ingen politiker kan öppna den här fabriken igen eller få tillbaka arbetena på varvet eller göra er fackförening stark igen. Ingen politiker kan göra den till vad den en gång var, för vi lever i en ny värld, en värld utan ekonomiska gränser ... Och i den världen far muskeljobben dit muskelarbete är billigt och det är inte här. Så om ni tänker konkurrerar kommer ni att få träna andra sorters muskler – de som ni har mellan öronen.

Och nu lyssnar arbetarna verkligen på honom just för att han inte bara är ytterligare någon politiker som säger till dem vad han tror de vill höra. Han levererar både en varning och ett löfte:

Nu får hela detta land lov att sätta sig på skolbänken igen ... Och jag tänker lova er en sak: jag kommer verkligen att lägga manken till för er. Varje morgon när jag vaknar ska jag tänka på er. Jag kommer att slåss och svettas och blöda för att få fram pengar för att göra utbildning till något varaktigt i detta land, att ge er det stöd ni behöver för att ni ska lyfta uppåt. Men det är ni själva som måste stå för lyftet.

Och proletärernas jubel lyfter Stanton upp till takbjälkarna på den nedlagda arbetsplatsen.

Idén om att ”röra sig uppåt” ekar från *Spelets Regler* till *Hillbilly Elegy*. Det är programmet för dem som strävade på skeppsvarvet i Portsmouth och stålverken i Middletown. Men när Vance via *Papaw* talar om att röra sig uppåt innebär det att först måste samhällena röra sig. Att gå vidare handlar om att komma över det där – där ”det där” är lika med historia, identitet, tillhörighet. Det innebär att de måste svälja sin stolthet. Industriarbetarna måste inte bara komma över den känsla av självförtroende som kommer ur att se ett stort fartyg eller en snygg bil och veta att du själv varit med om att tillverka dem. Det handlar också om USA:s medfödda överlägsenhet, både industriellt och militärt, gentemot resten av världen.

1989 – ungefär samtidigt som Donald Trump högljutt bannade Japan för att ”utnyttja USA” – förvärvades stål företaget i Middletown delvis av det japanska industrikonglomeratet *Kawasaki* och skulle snart döpas om till *Armco Kawasaki*. Som Vance påminner om i *Hillbilly Elegy* ”var *Kawasaki* ett japanskt företags och i en stad full av veteraner från andra världskriget och deras familjer hade man lika gärna kunnat meddela att General Tojo i egen hög person bestämt sig för att starta en butik i sydvästra Ohio när sammanslagningen tillkännagavs”. För att kunna överleva i Reagans USA var arbetarna i Middletown tvungna att glömma Pearl Harbor och Iwo Jima och Okinawa.

Det är slående att 1989 också var det år då Francis Fukuyama, i den neo-konservativa tidskriften *The National Interest*, publicerade en av de avgörande politiska essäerna under denna period med rubriken ”The End of History?”. Där förutsade han:

Vad vi kanske nu bevittnar är inte bara slutet på kalla kriget, eller att en viss period av efterkrigstidens historia är till ända, utan slutet på historien som sådan: dvs, slutpunkten för mänsklighetens ideologiska utveckling och utbredningen av västlig liberal demokrati som den slutgiltiga formen för mänskligt styrelsesätt.

Historiens slut var inget abstrakt akademiskt begrepp. Den inträffade i Middletown. Och den Vance som skriver *Hillbilly Elegy* är OK med det. Han avfärdar de anti-japanska stämningarna i staden som ”mest lite oväsen”. Han och *Papaw* är lika realistiska om vikten av att anpassa sig till kapitalets obevekliga ”framåtskridande”:

Kawasaki-fusionen fungerade som en obehaglig sanning: Industritillverkning i USA var ett besvärligt företag i post-globaliseringens värld. Om företag som *Armco* skulle kunna överleva var de tvungna att förändra sig. *Kawasaki* gav *Armco* en möjlighet och Middletowns kronjuvel skulle förmodligen inte ha överlevt annars.

Enligt Vances version inser industriarbetarklassen att ekonomisk nationalism är en frestelse man måste motstå. Globalisering är ett etablerat faktum. Om pengar och teknologi kommer från ett land som många av de äldre i Middletown utkämpade ett krig mot, ja – sånt är livet. *Papaw*, som brukade hota att göra sina barn arvslösa om de köpte en japansk bil, rycker på axlarna och säger, ”Japanerna är våra vänner nu”. Antagligen kände han inte till ”det oväsen” som kom från den tv, där Trump, med planer på att ställa upp i presidentvalet 1988, sade till Oprah Winfrey att japanerna ”tror att USA består av en rad idioter. De skrattar åt oss.”

Vance stod för ortodox konservatism: marknadskrafterna är obevekliga, och det enda förnuftiga är att anpassa sig så gott det går till dem. Bördan för den anpassningen måste arbetarna själva stå för. Precis som Stanton/Clinton talar om för proletärerna att de själva måste svara för det tunga lyftet. I *Hillbilly Elegy* sammanfattar Vance med att invånarna i Rostbältet i Appalacherna måste ”sluta skylla på Obama eller Bush eller anonyma företag och i stället fråga oss själva vad vi kan göra för att få ordning på saker och ting”. Regeringen är maktlös och i stort sett irrelevant: ”Ingen politiker kan ordna det till hur det såg ut förr.”

För Trump däremot var allt politiskt. Rostbältet kunde väckas till liv igen och de tider kunde återkomma då *Papaw* kunde titta under huden på en Ford eller en Cheva och hitta ett solitt

skelett av stål från Middletown innanför – men bara om USA fick en ledare mäktig nog att få bukt med japanerna och alla andra utlänningar. Det som ännu inte uttryckligen sades i dessa tidiga budskap från Trump var att även om ingen *demokratiskt* sinnad politiker kunde gå saker och ting att återgå till den gamla ordningen kunde en hämningslös kraftkarl göra det genom att tvinga utlänningarna att lyda den amerikanska överlägsenhetens naturlag.

Det rådde ingen tvekan om vilket av dessa båda synsätt som appellerade mest till de allra rikaste – och det var inte Trumps. Avpolitisering av ekonomin på det sätt Clinton-typen gör i *Spelets Regler* och Vance i *Hillbilly Elegy* var receptet för att ackumulera enorm rikedom hos en liten minoritet amerikaner. Om regeringen inte klarar av att kontrollera marknadskrafterna måste den i varje fall se till att inte stå i vägen för dem. De flesta frukterna i den nya ekonomin skulle naturligt tillfalla trädtoppen.

Med hänsyn tagen till inflationen nästan fyrdubblades hushållens förmögenhet i USA mellan 1989 och 2022, men den andel som innehades av den understa halvan av befolkningen förblev statisk på bara 6 procent. Bara i fjol ökade de nitton rikaste hushållen sina samlade tillgångar med 1 biljon dollar och den översta 0,00001 procenten förfogar nu över en större andel av rikedomarna i USA än någon gång tidigare. Den historia Vance berättade 2016 var mycket bra för de rikaste amerikanerna: den passade deras syfte med att folket i Middletown skulle förstå kapitalismen som i grunden opersonlig och apolitisk och acceptera att det bästa de kunde göra var att ”förbättra saker och ting” för sig själva utan att vare sig skylla regeringen eller ”anonyma bolag” för sina mödor.

Nu har vice presidenten emellertid, liksom det mesta av sina andra politiska ståndpunkter, övergett sin moraliska berättelse om realistisk anpassning till den obevekliga dynamik som finns i kapitalismen. Den har ersatts av presidentens fabel om ett politiskt återställande av tider som varit. Trumps ekonomiska agenda är dubbelt återkommande: den upprepar nästan exakt hans budskap från 1980-talet, som i sin tur föreställer sig återgång till den amerikanska industrins guldålder. Slutet på historien är över. Trump har skapat en imaginär tidsmaskin där ”hur det brukade vara” också är hur det måste och kommer att vara. Och i denna radikala revidering av den amerikanska kapitalismens ideologi blir Fukuymas ”allmänna utbredning av västlig liberal demokrati och den slutgiltiga formen för mänskligt styrelsesätt” inte bara obsolet; den måste också konfronteras. Universalism, liberalism och demokrati är fiender till USA:s speciella egenskaper av nationell storhet och, framför allt, den viljans triumf som måste förkroppsligas i en ledare som utropar, ”bara jag kan ordna det”.

Nu råkar det vara så att detta med att en hegemonisk idé ersätter en annan utspelas i särskilt ironisk form just i Middletown. I *Hillbilly Elegy* räddas stålverket av att Kawasaki går in och ”byter ut” maskineriet. Men bara nyligen stod en annan förändring på agendan. Cleveland-Cliffs, det företag som äger verket nu, säger på sin hemsida att man planerar att övergå ”från tillverkning av stål till specialprodukter med högre vinstmarginal”. I detta syfte hade Biden-administrationen satsat 500 miljoner dollar för att stålverket i Middletown skulle kunan uppgradera sina åldrande koleldade masugnar till sådana med vätgas och elektricitet som bränsle. Men enligt CNN planerar Trump-Vance-administrationen – under påverkan av Elon Musks Departement för Effektivt Regerande – att sätta stopp för den insatsen.

Det är OK på grund av att anpassning till ekonomisk förändring är ute och politisk vilja inne. Framtiden behöver inte planeras eller finansieras eftersom flydda tider är på väg tillbaka. Stålverket i Middletown har inget behov av att ändra produktionen till högvärdigt hållbart stål eftersom Trump kommer att använda tullar för att se till att man inte behöver konkurrera med högeffektiva globala företag. Kung Kol kommer att härska igen och de gamla goda smutsiga jobben kommer att göras av män som gör vad män ska göra, allt tack vare den store ledaren som fick utlänningarna att kröka rygg.

Om vi för stunden bortser från det realistiska i detta nya sätt att föreställa sig kapitalismen i USA måste vi ställa frågan varför större delen av oligarkin, när den ställde sig bakom Trumps planer på omval 2024, ansåg att man kunde klara sig utan den gamla ideologiska modellen. Myten om en avpolitiserad och opersonlig ekonomi, där i stort sett samma antaganden skulle vara rådande oavsett om presidenten hette Clinton eller Bush, har tjänat de superrika extremt väl. Inte bara så att rikedomarna omfördelades uppåt utan nya lukrativa former av exploatering tilläts florerat i det närmaste ohämmat. Även informationsteknologin byggdes upp som en ohejdbar kraft som alla var tvungna att anpassa sig till.

Problemet för de allra rikaste är emellertid att nyliberalismen som politiskt projekt gick in i väggen 2008. Den stora bankkollapsen visade idén om att marknadskrafterna kunde operera vid sidan av politiken som en bekväm men inte längre särskilt trovärdig fiktion. Det stod orubbligt klart att det system med finanskapitalism som ersatt det gamla industrikomplexet är helt beroende av allmänna institutioner. Den moraliska basen för nyliberalismens djupt ojämlika fördelning av den nya globaliserade ekonomins rov hade varit en form av rå rättvisa: de som tog riskerna förtjänade också belöningarna. Men nu framgick att det inte alls var den regeln som gällde – riskerna var samhällseliga men belöningarna privatiserade. För de rika hade det alltid varit så att ”krona, jag vinner – klave, du förlorar”.

Det stod också klart att ”rörelsen uppåt”, arbetarklassens kompensation för att ”gå vidare” inte var något riktigt så enkelt. Både Vance *Papaw* och Clinton/Stanton hade försäkrat att muskeljobb skulle ersättas med hjärnans. Det handlade inte bara om ett politiskt utspel, det var också vad de flesta kroppsarbetare ville att deras barn skulle få uppleva. Men för alltför många familjer var det ett falskt löfte. Demokratiska och republikanska administrationer satsade förvisso på omskolning och många arbetare kunde också övergå till nya former av sysselsättningar. Men på det stora hela minskade faktiskt den sociala rörlighet som det sades skulle öka. Nittio procent av barnen från New Deal-epoken – de som föddes 1940 – gick vidare och tjänade mer än föräldrarna gjort. Men barnen från den nyliberala ordningen – de som föddes 1980 – hade femtio procents chans att tjäna mindre än sina föräldrar. I stället för den livslånga omskolning som arbetarfamiljer utlovats hade många av dem utanför på grund av ständigt ökande kostnader för att gå på college eller bli grundlurade av bluffhistorier som Trump University.

Men som Gary Gerstle uttrycker det, ”En förhärskande politisk ordning lossar inte gärna sitt grepp ... Nergången präglas av motsättningar, protester och rent av kaos.” Under Trumps första mandatperiod var de krafterna verksamma nästan lika mycket inom regimen som i det amerikanska samhället i dess helhet. Den gamla ideologiska ordningen företrädde fortfarande av namn som Gary Cohn, Trumps främste ekonomiske rådgivare, som kom från ett av den nyliberala globaliseringens huvudtempel, Goldman Sachs. Skattelättnader för de rika och avreglering för näringslivet höll Reagans ekonomiska agenda vid liv. Men den gamla ordningen kunde ändå inte fortsätta att hävda sig – Cohn avgick i mars 2018 då Trump införde tullar på utländskt stål. Och inte heller kunde Trump själv med handlingsfriheten hämmad av Covid-19 helt och hållet följa sina egna impulser. I kampen mellan ideologiska ideologer slutade Trumps första mandatperiod oavgjord.

Vad Trump däremot lyckades med var att skapa en massbas för idén om en kapitalism helt i strid med nyliberal föreställningsvärld. Mot påståendena om att ingen politiker kunde starta om en fabrik i Rostbältet ställde han uppfattningen att detta bara gällde de svaga och fårakiga ledare som demokratin påtvingat USA:s folk. Och mot föreställningen om inhumana marknadskrafter, lika anonyma som vädret, gjorde han kapitalismen *personlig* igen.

Under nyliberalismen hade industriarbetarna fått lära sig att inte ta kapitalismen personligt. En lyckad anpassning fordrade självzensur. Det gällde att inte känna sig förödmjukad när

förlorarna i andra världskriget dök upp som ägare av stålverket. Man måste uppge stoltheten över att se sin egen arbetsinsats förverkligad i kraftfulla och snygga maskiner. Man fick glömma generationer av kamp förkroppsligad i de lokala fackföreningarnas historia. Man måste, faktiskt, glömma hela New Deal och de fördelar den fört med sig för arbetare, deras familjer och gemenskap. Marknadskrafter har ingen plats för sådana känslor. Det är tufft, men ta det inte personligt.

Trump däremot personifierar amerikansk kapitalism. Han uppträdde i fjorton säsonger av *The Apprentice* som en figur djupt förankrad i dess föreställningsvärld – magnaten, mogulen, pampen, näringslivets titan. Hans insats bestod, förstås, mer av identitetsstöld än av personifiering. Men det gjorde det hela bara så mycket mer effektivt för masskonsumtion, en påhittad och överdriven karaktär skickar en tydligare signal än en verklig person.

Inte mindre viktigt är att Trump låter sina fans få inneha (om än under falska former) alla de känslor som de förväntades inte uttrycka eller inte tillåta sig när deras värld togs ifrån dem. Han trycker hårt på den råa nerv som Vance var så angelägen om att undvika i *Hillbilly Elegy*: utsugning. I den nyliberala ordningen var det den last som inte vågade uttala sitt namn. I sin ekonomiska diskurs använder inte Trump något annat språk.

Men han flyttar bort utsugningen från den ekonomiska verkligheten – i stället för att arbetarna utnyttjas av kapitalet blir USA som helhet kränkt och plundrat av andra länder där man skrattar åt svagheten hos dess ledare. I stället för att gå vidare, som stålarbetarna i Middletown fick göra när de accepterade sina forna japanska fiender som frälsare får vi en ändlös återgång till missnöje, förödmjukelse och ilska. I stället för påtvingad bedövning erbjuder Trump en förförisk dröm om en tid där USA:s historia tvättats ren i nostalgi. (Den mörka sidan av industriepoken före Reagan hålls endera nere – i fallet rasism – eller framställs i fallet med organiserad sexism som en manlighetens guldålder.)

För de superrika har denna personifiering av kapitalismen två ytliga fördelar. Den ena är att verka ge något slags svar på den kniviga frågan om vad som kommer när den nyliberala ordningen gått under. Arbetarklassen kan ges den politiska roll den tidigare förnekades; dess uppdämda känslor frigörs och vänds mot alla dem som kräver en reglerad och omfördelande form av kapitalism. Den andra är att det förefaller mycket enklare att hantera politisk makt när demokratins komplexitet reduceras till en enda individ.

De illusionerna blir möjliga bara för att så många av de rika tror på sin egen propaganda. Som Gary Gerstle uttrycker det, "Att främja 'satsningen på sig själv' har länge varit ett huvudinslag i den nyliberala ordningen och det visar inga tecken på att vara i avtagande" under den epokens fortsatta halvliv. Tech-oligarkerna som underlättade Trumps återval vet mycket väl att han är en falsk magnat. Men de kan förstå och beundra hans enastående kapacitet som en som främjar egot. Han är inte bara någon som utnyttjar sociala medier – han är ett av de bästa exemplen på den moral av ändlös själv-uppfinning som styr dem.

Den inbyggda haken i denna kult av en selfmade man är att den får dem som skapat stora förmågor att tro att de gjort det helt på egen hand. De är offer för samma amnesi som nyliberalismen krävde av arbetarklassen. De förlorar kontakts med allt som gjort den liberala demokratin så viktig för kapitalismens utveckling: rättsordning, den relativa stabilitet som uppstår av att olika delar av samhället ges intryck av att vara en del av makten; offentliga satsningar på utbildning, hälsovård och forskning; skapandet och upprätthållandet av fysisk och digital infrastruktur; en förutsägbar regering vägled av experter. De bygger sina egna raketer och går in i omloppsbana långt över de samhälleliga och politiska förutsättningar som möjliggjort deras förmåga.

Genom att överge demokrati för envælde underskattar de också enväldshärskaren. Om man skapat ett företag värt en biljon dollar blir det kanske naturligt att bara se seriekonkursernas Trump som enbart karikatyren av en kapitalist. Det går att erkänna, och buga sig inför, Trumps politiska geni och tro att det bara handlar om att bygga ett varumärke, en stor skylt med namnet Trump ovanför dörren till en skyskrapa som i själva verket ägs av dig och dina kollegor. Eftersom allt annat runt Trump är skådespel går det att anta att han inte riktigt tror på att han ensam med en viljeanstängning radikalt ska kunna förändra amerikansk kapitalism. Han kan väl helt enkelt verkligen inte tro att ett enda grovt vapen – ett muskedunder av tullar på all import – ska undanröja effekterna av decennier av globalisering?

Men det gör han. I nästan drygt fem årtionden har han varit konsekvent i sin övertygelse att amerikansk kapitalism är ett idealiskt system som kommer att fungera perfekt när man väl fått en ledare stark nog att hindra utlänningarna från att lura en. Och den ledaren är förstås hans outhärliga person. USA:s framtid kommer att formas av hans instinkter och impulser så länge de inte hämmas av demokratiska processer eller småaktigt faktabaserat beslutsfattande.

Om kapitalismen ska göras personlig vore det en god idé att börja med att förstå den person som försöker förkroppsliga den. Det finns skäl till att västkapitalismen övergav den absoluta monarkin: personligt styre sker via nycker, fördomar, missnöje och raseriutbrott. Det finns alltid chanstagare som gör pengar på kaos och de kommer att leva gott på Trumps dårhus. Men kapitalismen som system avskyr ovisshet. Dess arvtagare erinrar sig nu ångerfullt, alltför sent, att forskning, intellektuell frihet, internationellt samarbete och samhällslig stabilitet skapar rikedom – och att ge oinskränkt makt till en enväldshärskare inriktad på att utplåna allt detta är ett mycket effektivt sätt att spolia det.

Översättning Björn Erik Rosin

Lästips

I tidsordning, äldsta först:

[Trump's "Liberation Day"](#) (8/4)

[Trump vinglar hit och dit - artikelsamling](#) (15/4)

[Branko Marcetic: Trump utlovade yttrandefrihet men gjorde motsatsen](#) (17/4)

[JoAnn Wypijewski: "Slit-och-släng"](#) (18/4) Trump och invandrarfrågor

[Trump versus Europeiska unionen - artikelsamling](#) (28/4)